

УДК 343.98:81'27
 <https://doi.org/10.33994/kndise.2026.71.36>

Долинківська Світлана Анатоліївна

завідувачка відділу лінгвістичних та психолого-лінгвістичних досліджень мовлення лабораторії криміналістичних видів досліджень Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України

 <https://orcid.org/0009-0001-9828-0869>
svitlana.dolynkivska@kndise.gov.ua

Спатар Ірина Миколаївна

кандидат філологічних наук, доцент судовий експерт Івано-Франківського відділення Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України

 <https://orcid.org/0000-0001-7115-2739>
irynaspatar@ukr.net

Алдошина Діана Олександрівна

судовий експерт відділу лінгвістичних досліджень мовлення лабораторії лінгвістичних та психолого-лінгвістичних досліджень Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України

 <https://orcid.org/0009-0008-6592-3558>
diana.aldoshyna@kndise.gov.ua

Бібліографічний опис статті: Долинківська С.А., Спатар І.М., Алдошина Д.О. (2026). Лінгвістичні маркери мовленнєвої діяльності суб'єктів підвищеного злочинного впливу та інших представників злочинної спільноти у контексті проведення семантико-текстуальної експертизи. *Криміналістика і судова експертиза*, 71, 563–578. doi: <https://doi.org/10.33994/kndise.2026.71.36>

ЛІНГВІСТИЧНІ МАРКЕРИ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДВИЩЕНОГО ЗЛОЧИННОГО ВПЛИВУ ТА ІНШИХ ПРЕДСТАВНИКІВ ЗЛОЧИННОЇ СПІЛЬНОТИ У КОНТЕКСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЕМАНТИКО-ТЕКСТУАЛЬНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

У статті обґрунтовано доцільність проведення семантико-текстуальної експертизи як однієї з форм використання спеціальних

знань та доказової бази у процесі розслідування кримінальних правопорушень, зокрема щодо встановлення і поширення злочинного впливу, підтвердження авторитету певної особи у злочинному середовищі, її злочинного статусу в місцях тимчасового позбавлення волі (або за їх межами), а також аргументовано необхідність дослідження мовних явищ задля ефективного правозастосування у сфері протидії організованій злочинності. **Метою статті** є визначення та аналіз лінгвістичних ознак мовленнєвої діяльності суб'єктів злочинного і підвищеного злочинного впливу та інших представників злочинної спільноти у контексті проведення судової семантико-текстуальної експертизи. **Методологічною основою** роботи стали загальнонаукові та спеціальні лінгвістичні методи дослідження, зокрема семантико-прагматичний, дискурсивний, контекстуальний, контент- та інтент-аналіз, а також метод семантико-криміналістичного розпізнання (встановлення) об'єктивного змісту мовленнєвого повідомлення, які застосовуються при прагматично-комунікативному підході до аналізу мовного об'єкта, на якому ґрунтуються фундаментальні положення про зв'язок мови і мислення, мови і суспільства, а також про соціальну сутність мови та розуміння її як соціального явища, що формується та функціонує в суспільстві. **Наукова новизна** полягає у прагматично-комунікативному підході до лінгвістичного аналізу проявів злочинного впливу у мовленнєвій діяльності учасників спілкування та виокремленні лінгвістичних ознак мовленнєвої діяльності, які вказують на те, що певні особи, учасники розмов, належать до злочинного середовища і здійснюють вплив на інших комунікантів, а також підтверджують авторитет певної особи, її статус та лідерські якості, які виражені на мовному рівні відповідними мовленнєвими діями та лінгвістичними засобами і прийомами. У **висновках** підкреслюється, що лінгвістичний аналіз мовлення є ключовим інструментом визначення об'єктивного змісту розмов, потрактування прихованих смислів кримінального жаргону (арго) як надзвичайно важливого компонента кримінальної субкультури, ідентифікації висловлювань, виражених у формі категоричних спонукань (настанов і вказівок), спрямованих іншим учасникам спілкування, і мовленнєвих актів, зміст яких вказує на готовність та згоду виконати такі настанови і вказівки, а також мовних конструкцій, що характеризують учасників спілкування та певну особу, яка має більш високий злочинний статус у злочинному середовищі порівняно з іншими представниками злочинної спільноти.

Ключові слова: судово-лінгвістична семантико-текстуальна експертиза, злочинна спільнота, злочинний вплив, суб'єкт злочинного та підвищеного злочинного впливу, кримінальний жаргон.

Dolynkivska Svitlana

Head of the Department of Linguistic and Psychological-Linguistic Research, Kyiv Scientific Research Institute of Forensic Expertise of the Ministry of Justice of Ukraine

 <https://orcid.org/0009-0001-9828-0869>
svitlana.dolynkivska@kndise.gov.ua

Spatar Iryna

PhD in Philology, Associate Professor, Forensic expert of the Department of Ivano-Frankivsk, Kyiv Scientific Research Institute of Forensic Expertise of the Ministry of Justice of Ukraine

 <https://orcid.org/0000-0001-7115-2739>
irynaspatar@ukr.net

Aldoshyna Diana

Forensic expert of the Department for the Linguistic and Psychological-Linguistic Research, Kyiv Scientific Research Institute of Forensic Expertise of the Ministry of Justice of Ukraine

 <https://orcid.org/0009-0008-6592-3558>
diana.aldoshyna@kndise.gov.ua

LINGUISTIC MARKERS OF THE SPEECH ACTIVITY OF SUBJECTS WITH ELEVATED CRIMINAL INFLUENCE AND OTHER REPRESENTATIVES OF THE CRIMINAL COMMUNITY IN THE CONTEXT OF CONDUCTING SEMANTIC-TEXTUAL EXPERTISE

To cite this article: Dolynkivska S., Spatar I., Aldoshyna D. (2026). Lihvistychni markery movlennievoi diialnosti subiektiv pidvyshchenoho zlochynnoho vplyvu ta inshykh predstavnykiv zlochynnoi spilnoty u konteksti provedennia semantyko-tekstualnoi ekspertyzy [Linguistic markers of speech activity of subjects of increased criminal influence and other representatives of the criminal community in the context of conducting semantic-textual examination]. *Criminalistics and Forensics*, 71, 563–578. doi: <https://doi.org/10.33994/kndise.2026.71.36>

The article substantiates the feasibility of conducting semantic-textual examination as one of the forms of using special knowledge and evidence base in the process of investigating criminal offenses, in particular, regarding the establishment and spread of criminal influence, confirmation of the authority of a certain person in the

criminal environment, his criminal status in places of temporary deprivation of liberty (or outside them), and also argues the need to study linguistic phenomena for effective law enforcement in the field of combating organized crime. The purpose of the article is to determine and analyze linguistic features of the speech activity of subjects of criminal and increased criminal influence and other representatives of the criminal community in the context of conducting a forensic semantic-textual examination. **The methodological basis** of the work was general scientific and special linguistic research methods, in particular semantic-pragmatic, discursive, contextual, content and intent analysis, as well as the method of semantic-forensic recognition (establishment) of the objective content of a speech message, which are used in the pragmatic-communicative approach to the analysis of a language object, on which the fundamental provisions about the connection between language and thinking, language and society, as well as about the social essence of language and its understanding as a social phenomenon that is formed and functions in society are based. **The scientific novelty** lies in the pragmatic-communicative approach to the linguistic analysis of manifestations of criminal influence in the speech activity of communication participants and the identification of linguistic features of speech activity that indicate that certain individuals, participants in conversations, belong to the criminal environment and exert influence on other communicants, as well as confirm the authority of a certain person, his status and leadership qualities, which are expressed at the linguistic level by appropriate speech actions and linguistic means and techniques. **The conclusions** emphasize that linguistic analysis of speech is a key tool for determining the objective content of conversations, interpreting the hidden meanings of criminal jargon (argo) as an extremely important component of criminal subculture, identifying statements expressed in the form of categorical incentives (instructions and instructions) directed at other participants in communication, and speech acts, the content of which indicates readiness and consent to carry out such instructions and instructions, as well as language structures that characterize participants in communication and a certain person who has a higher criminal status in the criminal environment compared to other representatives of the criminal community.

Keywords: forensic linguistic semantic and textual examination, criminal community, criminal influence, subject of criminal and increased criminal influence, criminal jargon.

Постановка проблеми

Одним із пріоритетних завдань сьогодення у сфері національної безпеки України є боротьба з організованою злочинністю та протидія різноаспектним формам її прояву. Необхідність реалізації

процесуальних дій з метою притягнення осіб до кримінальної відповідальності за вчинення правопорушень, передбачених ст. 2551 КК (за встановлення або поширення злочинного впливу), ст. 2552 КК (за організацію і сприяння у проведенні або участь у злочинному зібранні (сходці)), ст. 2553 КК (за звернення застосуванням злочинного впливу), актуалізує потребу здійснення судової лінгвістичної експертизи задля формування та підсилення доказових матеріалів у відповідних кримінальних провадженнях.

На потребі проведення семантико-текстуальної експертизи наголошують і науковці: Ткаченко С. зазначає, що вона «<...> допомагає встановити наявність статусу суб'єкта підвищеного злочинного впливу, котрий можна підтвердити або спростувати» [16, с. 143], а Левчук В. стверджує, що це вагомий аспект «<...> доказу, що підтверджує наявність статусу “вора в законі”» [11, с. 248].

Зазначимо, що у лінгвістичній експертології триває розробка методологічного інструментарію та формування чітких критеріїв визначення особливостей мовленнєвої поведінки і специфіки мовних засобів щодо дослідження висловлювань представників і ватажків злочинного середовища, зокрема суб'єктів злочинного і підвищеного злочинного впливу. Актуальність нашого дослідження зумовлена потребою вироблення основних принципів аналізу мовленнєвої діяльності таких представників злочинної спільноти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове осмислення проблем, пов'язаних з кримінальною відповідальністю за створення та керівництво злочинною спільнотою, а також потрактування кримінально-правових аспектів щодо осіб, які перебувають у статусі суб'єкта злочинного впливу чи підвищеного злочинного впливу («вора в законі») та здійснюють такий вплив на інших представників злочинного середовища досліджували: Вознюк А. А., Бахуринська О. О., Дудоров О. О., Демидова Л. М., Кваша О. О., Нікітін А. О., Ткаченко С. В. Варто зазначити, що низка науковців, зокрема Кваша О. О. та Левчук В. О., вказали на суперечливий характер поняття «вор в законі», аргументуючи свою позицію тим, що ця лексема є русизмом і належать до жаргонної та оцінної лексики, що порушує вимогу офіційного стилю і свідчить про «легітимізацію» термінології злочинного світу.

Питання, присвячені вивченню особливостей проведення семантико-текстуальних експертиз щодо ідентифікації та характеристики мовленнєвої діяльності представників злочинної спільноти, а саме осіб, які здійснюють злочинний вплив і перебувають у певному статусі суб'єкта такого впливу, порівняно з іншими аспектами застосування спеціальних лінгвістичних знань у судових експертизах залишаються практично не дослідженими. Однак науковий фокус низки дослідників спрямований на вивчення кримінального жаргону (арго), що є важливим складником кримінальної субкультури, зокрема це праці лінгвістів Ковкіної Є. В., Левченко Т. М., Ставицької

Л. О., Масенко Л. Т., а також криміналістів та вчених у галузі юридичних й історичних наук: Шевченка В. Б., Шепітька В. Ю., Шкуратенка О. В., Чаплика М. М.

Мета статті

Мета статті – визначити та проаналізувати лінгвістичні ознаки мовленнєвої діяльності суб'єктів злочинного і підвищеного злочинного впливу та інших представників злочинної спільноти у контексті проведення судової семантико-текстуальної експертизи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Наукове осмислення проблем, пов'язаних з кримінальною відповідальністю за створення та керівництво злочинною спільнотою, а також потрактування кримінально-правових аспектів щодо осіб, які перебувають у статусі суб'єкта злочинного впливу чи підвищеного злочинного впливу («вора в законі») та здійснюють такий вплив на інших представників злочинного середовища досліджували: Вознюк А. А., Бахуринська О. О., Дудоров О. О., Демидова Л. М., Кваша О. О., Нікітін А. О., Ткаченко С. В. Варто зазначити, що низка науковців, зокрема Кваша О. О. та Левчук В. О., вказали на суперечливий характер поняття «вор в законі», аргументуючи свою позицію тим, що ця лексема є русизмом і належать до жаргонної та оцінної лексики, що порушує вимогу офіційного стилю і свідчить про «легітимізацію» термінології злочинного світу.

Питання, присвячені вивченню особливостей проведення семантико-текстуальних експертиз щодо ідентифікації та характеристики мовленнєвої діяльності представників злочинної спільноти, а саме осіб, які здійснюють злочинний вплив і перебувають у певному статусі суб'єкта такого впливу, порівняно з іншими аспектами застосування спеціальних лінгвістичних знань у судових експертизах залишаються практично не дослідженими. Однак науковий фокус низки дослідників спрямований на вивчення кримінального жаргону (арго), що є важливим складником кримінальної субкультури, зокрема це праці лінгвістів Ковкіної Є. В., Левченко Т. М., Ставицької Л. О., Масенко Л. Т., а також криміналістів та вчених у галузі юридичних й історичних наук: Шевченка В. Б., Шепітька В. Ю., Шкуратенка О. В., Чаплика М. М.

Виклад основного матеріалу

За останні роки помітно збільшилася кількість звернень до експертних установ Міністерства юстиції України щодо проведення семантико-текстуальних експертиз, зокрема дослідження мовленнєвої діяльності представників злочинної спільноти та аналізу лінгвіс-

тичних ознак, що вказують на належність таких осіб до злочинного середовища, адже саме вербальні маркери дозволяють ідентифікувати злочинний статус особи, визначити специфіку мовленнєвої поведінки, характерної для лідера злочинної спільноти (суб'єкта злочинного або підвищеного злочинного впливу («злодія в законі» («вора в законі»)), з'ясувати його статус у злочинній ієрархії, що «підтверджує його належність до злочинної еліти, найвищий авторитет і можливість впливу в середовищі злочинців та за його межами, отриманий завдяки специфічній корпоративній процедурі визнання досягнень його кримінальної кар'єри й особливих якостей як одного з лідерів злочинного угруповання» [2, с. 210], та встановлення та поширення впливу такою особою на інших учасників злочинної спільноти і представників кримінальних структур, а також на основі аналізу мовних засобів виокремити вербальні ознаки, властиві кожному суб'єктові мовленнєвої взаємодії.

Теоретико-методологічною передумовою для проведення лінгвістичного дослідження щодо встановлення ознак злочинного впливу у мовленнєвій діяльності суб'єктів такого впливу є розкриття змісту понять «злочинний вплив», «суб'єкт підвищеного злочинного впливу», «суб'єкт злочинного впливу» та «злочинна спільнота», які викладені у примітці до статті 255 ККУ¹. Проте слід пам'ятати, що експерт-лінгвіст послуговується юридичною термінологією виключно в межах лінгвістичних видів аналізу, тобто як джерелом спеціальної (експертної) інформації, необхідної для встановлення прямих кореляцій між фактами мовленнєвої діяльності, визначеними у досліджуваних матеріалах, і фактами права.

Під час проведення досудового розслідування правопорушень, передбачених ст. 255¹ КК (встановлення або поширення злочинного впливу), ст. 255² КК (організація і сприяння у проведенні або участі у злочинному зібранні (сходці)), ст. 255³ КК (звернення за застосуванням злочинного впливу), зокрема для формування доказової бази,

---

1 Відповідно до примітки статті 255 ККУ терміни «злочинний вплив» та «суб'єкт підвищеного злочинного впливу» мають такі визначення:

злочинний вплив – будь-які дії особи, яка завдяки авторитету, іншим особистим якостям чи можливостям, сприяє, спонукає, координує або здійснює інший вплив на злочинну діяльність, організовує або безпосередньо здійснює розподіл коштів, майна чи інших активів (доходів від них), спрямованих на забезпечення такої діяльності;

суб'єкт злочинного впливу – особа, яка завдяки авторитету, іншим особистим якостям чи можливостям, сприяє, спонукає, координує або здійснює інший вплив на злочинну діяльність, організовує або безпосередньо здійснює розподіл коштів, майна чи інших активів (доходів від них), спрямованих на забезпечення такої діяльності. До суб'єктів злочинного впливу законодавець відносить осіб, які у злочинній ієрархії мають статус «смотрящий», «положенець», «кримінальний авторитет»;

суб'єкт підвищеного злочинного впливу – особа, яка у тому числі перебуває у статусі «вора в законі», – це особа, яка завдяки авторитету, іншим особистим якостям чи можливостям здійснює злочинний вплив і координує злочинну діяльність інших осіб, які здійснюють злочинний вплив;

злочинна спільнота – це об'єднання двох чи більше злочинних організацій.

реалізуються негласні слідчі (розшукові) дії, а саме: здійснюється аудіо- і відеоконтроль особи/осіб, тобто розмов, що відбуваються між ув'язненими в місцях позбавлення волі, а також між представниками злочинної спільноти, які перебувають за межами в'язниць, з метою отримання інформації про зміст їхнього спілкування. Уповноважені особи фіксують записи на електронних носіях інформації, проводять огляд цих матеріалів та складають протоколи огляду, добуваючи текстові відтворення (стенограми) розмов. У подальшому слідчий направляє постанову, у якій містяться відповідні питання, а також зафіксовані записи і стенограми для проведення лінгвістичної експертизи з метою експертного підтвердження фактів встановлення і поширення злочинного впливу у певній установі відбування покарань або за її межами, а також для підтвердження авторитету певної особи, її статусу і лідерських якостей. Висновок експерта є надзвичайно важливим складником, часто основним доказом, у процесі судового розгляду кримінальних проваджень та притягнення до кримінальної відповідальності суб'єктів злочинного та підвищеного злочинного впливу або спростування обвинувачення.

Лінгвістичне дослідження комунікативно-мовленнєвої діяльності щодо встановлення і поширення злочинного впливу потрібно здійснювати у контексті аналізу як висловлювань, що виражають значення вказівок, настанов, розпоряджень, вимог вчинення певних дій, мовленнєвих повідомлень про організацію та участь у злочинному зібранні (сходці), визначення специфіки мовних засобів лідерів злочинної спільноти (суб'єкт підвищеного злочинного впливу («зłodий в законі» («вор в законі»)), чи злочинного впливу (особа, що у неформальній стратифікаційній системі кримінального середовища, зокрема й у місцях позбавлення волі, має статус «смотрящий», «положенець», «кримінальний авторитет»)), так і вербальних реакційних конструкцій реципієнтів, яким спрямовані такі мовленнєві акти, зокрема їхньої мовленнєвої поведінки, на основі якої можна визначити статус, авторитет, роль у злочинній спільноті як адресанта, так і адресата.

Отже, об'єктом дослідження семантико-текстуальної експертизи є усне мовлення, зафіксоване на електронних носіях інформації та надане у вигляді текстового відтворення (стенограми), а предметом – фактичні дані про мовні особливості (лексичні, граматичні, стилістичні) тексту розмов, окремі слова та словосполучення, що виражають специфіку мовленнєвої поведінки комунікантів, тобто містять інформацію про конкретного учасника спілкування як особу, що займає (чи не займає) більш високе становище у злочинній ієрархії злочинного середовища свого перебування (належить до його кримінальної еліти), а також вказують на наявність у його мовленні висловлювань, які виражають значення лідерства щодо інших учасників розмов і підкреслюють його більш високий злочинний статус.

Завдання експерта-лінгвіста – дослідити та обґрунтувати, а отже

довести або спростувати, факти мовного вираження злочинного впливу та його поширення певною особою, наявності у неї злочинного статусу (якщо так, то якого саме) та авторитету і довіри у представників злочинної спільноти на основі ідентифікації вербальних ознак, зокрема змістовно-смиислової спрямованості висловлювань мовця, що містять засоби мовленнєвого впливу і виражають відповідні інтенції та прагматичну мовленнєву мету адресанта.

Ключовими інструментами виявлення та поширення злочинного впливу, встановлення статусу суб'єкта злочинного впливу є вербальні маркери, виражені низкою мовленнєвих дій, які реалізують мовці, послуговуючись кримінальним жаргоном (арго) як домінуючим атрибутом злочинної субкультури та належності до неї. Оскільки однією з основних умов притягнення учасників злочинних спільнот до кримінальної відповідальності є визнання їх суб'єктами злочину, що здійснюють злочинний вплив², експерти Київського науково-дослідного інституту судових експертиз у галузі лінгвістичної семантико-текстуальної експертизи на підставі вже наявної практики проведення такого виду досліджень з'ясували, що на лінгвістичному рівні ознаки злочинного впливу у таких мовленнєвих діях:

- у висловлюваннях з семантикою категоричного спонукування (вказівок, розпоряджень, вимог, настанов тощо) до виконання певних дій і доручень особи, яка, відповідно до змісту спілкування, має більш високий соціально-рольовий статус, ніж інші учасники комунікації (ватажка):

«<...> пока я здесь ответчик, пацаны, вы знаете, каждый <...> должен внести свою лепту»; «<...> будь на связи давай звони <...>, скажи что надо делать и жди его ты понял?». *«Теперь такая ситуация что там есть кое что такое, что надо шоб сегодня было все на месте понял?»;* *«<...> забирай, витягуй з нього всьо шо є»;*

- у висловлюваннях із семантикою настанов і повчань щодо дотримання злочинських правил (понять), а також розпоряджень і вказівок (розпоряджень, вимог) щодо призначення покарань за їх порушення: *«<...> Ну я тебе росскажу как есть вот щас вот по понятиям воровским»; <...> есть уклад по которому мы живём и по этому укладу оно все так чикает и брякает»;*

- у висловлюваннях, зміст яких свідчить про участь певної особи (осіб) в організації зустрічей (сходок) з метою реалізації функцій управління і координації діяльності представників злочинного се-

---

2 Суб'єктом злочину, відповідно до примітки статті 255, є: а) особа, яка здійснює злочинний вплив (дії особи, яка завдяки авторитету, іншим особистим якостям чи можливостям сприяє, спонукає, координує або здійснює інший вплив на злочинну діяльність, організовує або безпосередньо здійснює розподіл коштів, майна чи інших активів (доходів від них), спрямованих на забезпечення такої діяльності); б) особа, яка перебуває у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу, у тому числі у статусі «вора в законі» (особа, яка завдяки авторитету, іншим особистим якостям чи можливостям здійснює злочинний вплив і координує злочинну діяльність інших осіб, які здійснюють злочинний вплив).

редовища та вирішення конфліктів, які в ньому складаються: «<...> мы же в узком кругу собираемся для чего, чтобы всё это осталось, правильно, в узком кругу»;

- у висловлюваннях, зміст яких містить інформацію щодо участі певної особи (осіб) у зборі та розподілі грошових, майнових та інших внесків загального грошового фонду представників злочинного середовища: «Миллион гривен в общем, ну не надо кто нехрена не делает поощрять их, пускай что-то делает ищет и тогда будет получать тоже деньги»);

- у висловлюваннях стверджувального характеру, виражених у мовленнєвих конструкціях (містять дієслова 1 ос. однини і множини теперішнього, минулого чи майбутнього часу, а також особові займенники 1 ос. однини), за допомогою яких мовець безпосередньо характеризує і репрезентує себе як особу, що має більш високий злочинний статус порівняно з іншими учасниками спілкування та у неформальній стратифікаційній системі кримінального середовища виконує обов'язки й функції «положення»: «<...> я смотрю за этим хозяйством»; «<...> это мне подчиняются мои ребята. Я этот вопрос тебе решу – два пальца об асфальт» та може впливати на ситуації і події, які відбуваються у злочинній спільноті, усередині та за межами установи щодо виконання покарань, а також має можливість вирішувати проблемні питання, пов'язані з системою правоохоронних органів, та залучати інших осіб до виконання необхідних для неї дій: «Там есть пацаны кто подъедет к нему. Понял, начали набирать, а он ... А тот говорит: - ну у него там свои какие-то моменты, щас он решит, типа по любому мы встретимся, никто морозиться не будет. Мы же его без кипиша, без ничего, понял, мы же там без угроз, без ничего. Нормально люди позвонили, что надо встретиться, решить ситуацию, что там как. Что бы и тебе там фирму твою не топить и с людьми рассчитаться, бо есть же моменты. Как бы ну так и решили с ним».

Важливе значення для визначення кримінального статусу особи має дослідження і характеристика мовленнєвих дій усіх представників злочинної спільноти, задіяних у спілкуванні, зокрема аналіз об'єктивного змісту їхніх висловлювань та ситуативного контексту реалізації повідомлень, які на вербальному рівні вказують на те, що з-поміж усіх учасників комунікації мовці визнають вищий, порівняно з ними, соціально-рольовий статус та авторитет певної особи, підпорядковуються їй (саме її слово є вирішальним у прийнятті рішень), виконують доручення, вимоги, вказівки, настанови та поцвання цієї особи.

Отож, для підтвердження або спростування інформації про те, що особа, щодо якої поставлені питання у постанові, здійснює злочинний вплив, зокрема координує злочинну діяльність інших осіб, перебуває у статусі суб'єкта злочинного або підвищеного злочинного впливу (зокрема у статусі «зłodія в законі» («вора в законі») або

має статус «смотрящий», «положенець», «кримінальний авторитет» тощо), а отже, відповідно до змісту спілкування, має більш високий соціально-рольовий статус, ніж інші учасники комунікації, потрібно також аналізувати мовленнєві дії інших учасників спілкування, об'єктивний зміст яких вказує, що вони визнають злочинний статус такої особи, реалізуючи відповідні лінгвістичні засоби:

- у висловлюваннях, зміст яких виражає семантику згоди виконувати адресовані їм вказівки, вимоги розпорядження і доручення, висловлені цією особою, а також вербально підтверджує розуміння учасників спілкування можливості покарання у разі їхнього невиконання відповідних директив: *«Ну, получается так. Ну, я понял. Я следаю все красиво, чтоб он это все осознал»;*

- у висловлюваннях, зміст яких містить семантику згоди або готовності здійснення внесків (грошових, майнових та інших) до загального грошового фонду представників злочинного середовища: *«Я либо отдам ему, либо отдам вам. Разница есть»;* *«Не закинул я ниче, потому что, я объясню почему. Я если бы надо было, я бы закинул. Я не мог не выйти, если бы вышел, было бы палевно. Я щас тебе все скину в течении часа, может даже и раньше»;*

- у висловлюваннях, зміст яких вказує на готовність учасників спілкування сплачувати грошові кошти певній особі, яка може вирішувати конфлікти і суперечки як завдяки своєму авторитетові, так і за допомогою силового впливу, зокрема за посередницьку діяльність у врегулюванні конфліктних ситуацій з іншими представниками злочинної спільноти та зіткнень, що виникають між членами різних угруповань, за вирішення питань фінансового характеру, координування та контроль («кришування») подальної діяльності;

«Особа 1: Это самое, давай, и подзакройся с нами сегодня.»

Особа 2: С вами по любому, но с ним нет»;

«Особа 1: Давай. Ты монету пригготовил нам с С...?»

Особа 2: Ну, ну монету пригготовим, конечно»;

«Особа 1: Ты монету собрал?»

Особа 2: Тебе, да»;

«Ну если решается этот вопрос по-быстрому, то 10 процентов мы сразу отдаем»;

- у висловлюваннях, спрямованих певній особі, що виражають семантику прохання посприяти в організації особистої зустрічі зі впливовими людьми зі сфери бізнесу чи інших сфер, що цікавлять мовців.

Лінгвістичну ідентифікацію фактів щодо встановлення і поширення злочинного впливу і наявності певного злочинного статусу варто реалізовувати на основі вивчення мовленнєвих дій особи, зокрема аналізу об'єктивного змісту досліджуваних розмов і семантики вжитих у них змістоутворюючих жаргонних складників, та послуговуватися спеціальними лексикографічними джерелами (тлумачними словниками та словниками жаргонної лексики).

Кримінальний жаргон (арго, «феня») – це основний індикатор належності мовця до злочинної спільноти. Лексеми на позначення злочинної діяльності, статусів та ролей у кримінальному просторі виконують функції ідентифікації «своїх», оскільки, на слухну думку Т. Левченко, він є «напівавтономною екзистенціальною формою мови, яка у функціональному і понятійному планах співвідноситься з певним субкультурним соціумом» [10, с. 37].

Крім того, для встановлення наявності в особи певного статусу потрібно брати до уваги не тільки кримінальні жаргонізми, що її характеризують як особу, що має більш високий злочинний статус порівняно з іншими учасниками спілкування («вор», «положенець», «смотрящий», «ответчик» тощо), а й лексику арго, вжиту для найменування предметів, ознак, ситуацій і дій, що пов'язані зі злочинною діяльністю, побутом у місцях тимчасового позбавлення волі та є складниками мовлення представників кримінальної субкультури (слова та сполучення слів, які є компонентами мови арго).

Установлення у досліджуваних розмовах як у мовленні особи, що цікавить слідство, так і у мовленні інших учасників розмов висловлювань, виражених у формі категоричного спонукання (настанов, вказівок, розпоряджень, вимог), адресованих іншим учасникам спілкування, щодо здійснення певної діяльності, пов'язаної з перебуванням у місці тимчасового позбавлення волі (або за його межами), та мовних конструкцій інших учасників спілкування, зміст яких вербалізує готовність і згоду виконувати такі настанови, вказівки, доручення, а також висловлювань, що характеризують певного учасника спілкування як особу, яка має більш високий злочинний статус порівняно з іншими комунікантами і виокремлює (транслює) себе як представника злочинного середовища, що у неформальній стратифікаційній системі має відповідний статус («вор в законі», «смотрящий», «положенець», «ответчик» тощо) – дає експерту підстави стверджувати, що на лінгвістичному рівні у наданих на дослідження розмовах містяться ознаки, які вказують на те, що:

- особа має певний статус у злочинному середовищі, здійснює контроль за подіями і ситуаціями, які в ньому відбуваються, організовує та безпосередньо здійснює розподіл коштів і певного майна серед ув'язнених та/або разом з іншими суб'єктами злочинного впливу бере участь у вирішенні конфліктів, координуючи діяльність інших осіб, що є представниками цього середовища;

- особа займає більш високе становище у злочинній ієрархії злочинного середовища свого перебування (належить до його кримінальної еліти), а вжиті нею мовні засоби виражають значення лідерства щодо інших комунікантів і підкреслюють його більш високий злочинний статус, зокрема реалізація у його мовленні імперативних висловлювань щодо виконання названих дій та їхній категоричний й експресивний характер;

- міститься вербальне ствердження готовності інших учасників спілкування виконувати адресовані їм вказівки і настанови, а отже

про наявність в аналізованих мовних матеріалах лінгвістичних ознак проявів з боку певної особи злочинного впливу.

Висновки

Семантико-текстуальна експертиза, як форма застосування спеціальних лінгвістичних знань, є важливим складником доказової бази у процесі розслідування кримінальних правопорушень, зокрема щодо встановлення і поширення злочинного впливу, підтвердження авторитету особи, її злочинного статусу в місцях тимчасового позбавлення волі (або за їх межами), та забезпечує науково обґрунтоване пояснення мовних явищ для ефективного правозастосування у сфері протидії організованій злочинності.

Лінгвістичний аналіз мовлення є ключовим інструментом визначення об'єктивного змісту розмов, потрактування прихованих смислів кримінального жаргону (арго), як надзвичайно важливого компонента кримінальної субкультури, та ідентифікації висловлювань, виражених у формі категоричних спонукань (настанов, вказівок, розпоряджень, вимог), спрямованих іншим учасникам спілкування, і мовленнєвих актів, зміст яких вказує на готовність та згоду виконати такі настанови, вказівки і доручення, а також мовних конструкцій, що характеризують певного учасника спілкування як особу, яка має більш високий злочинний статус у злочинному середовищі порівняно з іншими представниками злочинної спільноти.

Мовні засоби виконують функцію лінгвістичних маркерів мовленнєвої діяльності комунікантів, аналіз яких допоможе встановити статус особи, визначити специфіку взаємин та шляхів координації дій у злочинній спільноті, ідентифікувати прагматичні інтенції мовців та встановити роль конкретної особи у злочинній ієрархії.

Список використаної літератури:

1. Будко Т. В. Проблеми питання судово-лінгвістичної семантико-текстуальної експертизи мовлення та рекомендації щодо їх вирішення (на матеріалах кримінальних проваджень) : монографія. Київ : Національна академія СБУ, 2017. 88 с.
2. Сокурєнко В. В., Бандурка О. М. та ін. *Велика українська кримінологічна енциклопедія* : у 2 т. Т. 1 : А–Л / за ред. В. В. Сокурєнка, О. М. Бандурки та ін. Харків : Факт, 2021. С. 210–211.
3. Бусел В. Т. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
4. Будко Т. В. Загальна методика судово-лінгвістичної семантико-текстуальної експертизи. Київ : Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України, 2019. 55 с.
5. Кваша О. О. Легітимація статусу «злодій в законі» як панацея у протидії організованій злочинності в Україні. Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення :

матеріали міжвузівського наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 28 травня 2020 р.). Київ : НАВС, 2020. Ч. 1. С. 68–71.

6. Ковкіна Є. В. Елементи кримінального аргю як складники тезаурусу криміналістики. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2016. Вип. 16. С. 203–209.

7. Крамаренко Ю. М., Скок О. С., Шевченко Т. В., Хашев В. Г. Сучасні питання протидії організованій злочинності в Україні та за кордоном : монографія. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2022. 216 с.

8. Вознюк А. А., Дудоров О. О., Чернявський С. С. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою (статті 255, 255¹, 255², 255³, 256 Кримінального кодексу України) : науково-практичний коментар. Київ : Норма права, 2021. 130 с.

9. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 10.09.2025).

10. Левченко Т. М. Розширення сфери застосування кримінального жаргону. International Academy Journal Web of Scholar. 2019. С. 36–41. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos/30062019/6554 (дата звернення: 10.09.2025)

11. Левчук В. О. «Вор в законі»: відоме поняття та нові кримінально-правові проблеми. *Нове українське право*. 2021. Вип. 4. С. 245–251. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2021.4.36> (дата звернення: 10.09.2025)

12. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 10.09.2025).

13. Нікітін А. Щодо визначення поняття «злочинний вплив» у Кримінальному кодексі України. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2021. С. 46–56. DOI: <https://doi.org/10.18523/2617-2607.2020.6.46-56> (дата звернення: 10.09.2025)

14. Околіт О. В. Суб'єкт злочину, передбаченого статтею 255 Кримінального кодексу України. Вісник пенітенціарної асоціації України. 2021. № 4(18). С. 86–99. DOI: [10.34015/2523-4552.2021.4.07](https://doi.org/10.34015/2523-4552.2021.4.07)

15. Павленко С. О. Актуальні проблеми щодо встановлення кримінальної відповідальності для «зłodіїв в законі». Наукове забезпечення досудового розслідування: проблеми теорії та практики : зб. тез доповідей V Всеукраїнської наук.-практ. конференції (м. Київ, 08 липня 2016 р.). Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2016. С. 305–307.

16. Ткаченко С. В. Новели законодавства та судова практика щодо притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 251 КК України, у сукупності з іншими злочинами. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2022. № 3. С. 143–152.

References:

1. Budko T.V. (2017). Problemni pytannia sudovo-linhvistychnoi semantyko-tekstualnoi ekspertyzy movlennia ta rekomendatsii

shchodo yikh vyrishennia: na materialakh kryminalnykh provadzhen: monohrafiia [Problematic issues of forensic linguistic semantic-textual examination of speech and recommendations for their solution: based on materials of criminal proceedings: monograph]. Kyiv: Natsionalna akademiia SBU. 88 p. [in Ukrainian].

2. Sokurenko V.V., Bandurka O.M. et al. (Eds.). (2021). Velyka ukrainska kryminolohichna entsyklopediia: u 2 t. T. 1: A–L [The Great Ukrainian Criminological Encyclopedia: in 2 vols. Vol. 1: A–L]. Kharkiv: Fakt, 210–211 [in Ukrainian].

3. Busel V.T. (Comp. & Ed.). (2005). Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Great explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Kyiv; Irpin: VTF “Perun”. 1728 p. [in Ukrainian].

4. Budko T.V. (2019). Zahalna metodyka sudovo-linhvistychnoi semantyko-tekstualnoi ekspertyzy [General methodology of forensic linguistic semantic-textual examination]. Kyiv: Ukrainskyi naukovo-doslidnyi instytut spetsialnoi tekhniky ta sudovykh ekspertyz Sluzhby bezpeky Ukrainy. 55 p. [in Ukrainian].

5. Kvasna O.O. (2020). Lehitymatsiia statusu “zlodii v zakoni” yak panatseia u protydii orhanizovanii zlochynnosti v Ukraini [Legitimization of the status of “thief in law” as a panacea in countering organized crime in Ukraine]. Kryminolohichna teoriia i praktyka: dosvid, problemy sohodennia ta shliakhy yikh vyrishennia: materialy mizhvuzivskoho naukovo-praktychnoho kruhloho stolu, Kyiv, May 28, 2020. Kyiv: NAVS, Part 1, 68–71 [in Ukrainian].

6. Kovkina Ye.V. (2016). Elementy kryminalnogo arho yak skladnyky tezaurusu kryminalistyky [Elements of criminal argot as components of the thesaurus of criminalistics]. Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky, 16, 203–209 [in Ukrainian].

7. Kramarenko Yu.M., Skok O.S., Shevchenko T.V., Khashev V.H. (2022). Suchasni pytannia protydii orhanizovanii zlochynnosti v Ukraini ta za kordonom: monohrafiia [Current issues of combating organized crime in Ukraine and abroad: monograph]. Dnipro: Dnipropetrovskyi derzhavnyi universytet vnurishnikh sprav. 216 p. [in Ukrainian].

8. Vozniuk A.A., Dudorov O.O., Cherniavskyi S.S. (2021). Kryminalna vidpovidalnist za zlochyny, vchyneni zlochynnoiu spilnotoiu: staty 255, 255¹, 255², 255³, 256 Kryminalnogo kodeksu Ukrainy: naukovo-praktychnyi komentar [Criminal liability for crimes committed by a criminal community: Articles 255, 255¹, 255², 255³, 256 of the Criminal Code of Ukraine: scientific and practical commentary]. Kyiv: Norma prava. 130 p. [in Ukrainian].

9. Verkhovna Rada of Ukraine. (2001). Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05.04.2001 № 2341-III [Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 05.04.2001 No. 2341-III]. Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (accessed: 10.09.2025) [in Ukrainian].

10. Levchenko T.M. (2019). Rozshyrennia sfery zastosuvannia kryminalnogo zharhonu [Expansion of the scope of criminal jargon use]. International Academy Journal Web of Scholar, 36–41. DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos/30062019/6554 (accessed: 10.09.2025) [in

Ukrainian].

11. Levchuk V.O. (2021). “Vor v zakoni”: vidome poniattia ta novi kryminalno-pravovi problemy [“Thief in law”: a known concept and new criminal law problems]. *Nove ukrainske pravo*, 4, 245–251. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2021.4.36> (accessed: 10.09.2025) [in Ukrainian].

12. Ministry of Justice of Ukraine. (1998). *Naukovo-metodychni rekomendatsii z pytan pidhotovky ta pryznachennia sudovykh ekspertyz ta ekspertnykh doslidzhen: Nakaz vid 08.10.1998 № 53/5* [Scientific and methodological recommendations on the preparation and appointment of forensic examinations and expert studies: Order dated 08.10.1998 No. 53/5]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (accessed: 10.09.2025) [in Ukrainian].

13. Nikitin A. (2021). Shchodo vyznachennia poniattia “zlochynnyi vplyv” u Kryminalnomu kodeksi Ukrainy [On defining the concept of “criminal influence” in the Criminal Code of Ukraine]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Yurydychni nauky*, 46–56. DOI: <https://doi.org/10.18523/2617-2607.2020.6.46-56> (accessed: 10.09.2025) [in Ukrainian].

14. Okolit O.V. (2021). Subiekt zlochynu, peredbachenoho statteiu 255 Kryminalnogo kodeksu Ukrainy [The subject of the crime provided for in Article 255 of the Criminal Code of Ukraine]. *Visnyk penitentsiarnoi asotsiatsii Ukrainy*, 4(18), 86–99. DOI: 10.34015/2523-4552.2021.4.07 [in Ukrainian].

15. Pavlenko S.O. (2016). Aktualni problemy shchodo vstanovlennia kryminalnoi vidpovidalnosti dlia “zlodiiv v zakoni” [Current problems regarding the establishment of criminal liability for “thieves in law”]. *Naukove zabezpechennia dosudovoho rozsliduvannia: problemy teorii ta praktyky: zbirnyk tez dopovidei V Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, Kyiv, July 8, 2016. Kyiv: Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav, 305–307 [in Ukrainian].

16. Tkachenko S.V. (2022). Novely zakonodavstva ta sudova praktyka shchodo prytyahnnennia do kryminalnoi vidpovidalnosti za vchynennia kryminalnykh pravoporushen, peredbachenykh st. 251 KK Ukrainy, u sukupnosti z inshymy zlochynamy [Legislative novelties and judicial practice regarding criminal liability for committing criminal offences provided for in Article 251 of the Criminal Code of Ukraine in conjunction with other crimes]. *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*, 3, 143–152 [in Ukrainian].

Надійшла до редакції / Received: 02.04.2026

Отримана після доопрацювання / Received after revision: 14.04.2026

Прийнято до друку / Accepted for publication: 17.04.2026

Опубліковано / Published: 29.05.2026

Фінансування: відсутнє / Funding: none.

Конфлікт інтересів: автор(и) заявляє(ють) про відсутність конфлікту інтересів / Conflict of interest: the author(s) declare no conflict of interest.

Дотримання етичних норм: дослідження виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності / Ethical compliance: the study was conducted in accordance with the principles of academic integrity.

Дані дослідження: усі дані, необхідні для обґрунтування висновків, наведено у статті / Research data: all data necessary to substantiate the conclusions are presented in the article.